

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Suomen teurastamoyrittäjät ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista koskevasta asetusluonnoksesta.

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Ruokavirastolla tähän on parhaat valmiudet toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Tullin kanssa yhteistyön merkitys korostuu. Toivomme, että Ruokavirastolla olisi tähän resursseja varattuna, sillä työtä riittää. Ruokaviraston neuvonta ja ohjeistus tulee olemaan merkittävä yrityksille ja tulkinta asetuksesta tulee olla yhtenäinen.

Toivomme, että Ruokaviraston eurooppalaiset kontaktit pitävät Ruokaviraston ajan tasalla, jotta Ruokavirasto voisi kouluttaa, neuvoa ja käydä keskustelua hallinnon kanssa mahdollisimman tehokkaasti.

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

Käsittääksemme kaikki maat ovat aluksi luokiteltuja keskimääräisen riskin maiksi. Tämä tietää aluksi hieman tiheämpiä tarkastuksia toimijoille. Tässä on hallinnolla suuri vastuu, jotta Suomi valtiona ei luiskahtaisi ainakaan suuren riskin maaksi komission tarkastellessa maiden toimintaa metsäkatoasetuksen noudattamisessa.

Asetus vaikuttaa kunnianhimoiselta, koska naudan lisäksi myös kahvi, kumi, palmusta saatavat tuotteet, puutuotteet ja kaakao ovat tapetilla. Eli vaikuttaako esimerkiksi metsäteollisuuden toiminta siihen, miten suomalaiset nautatuotteet määrittyvät? Koska Ruokavirasto voi veloittaa tarkastuksistaan ja rekisterien käytöstä, kustannuksia tulee toimijoille lisää. Näin pienteurastamojen edustajana: jos naudan vuodatkin ovat seurannan piirissä, pitääkö parkkaamoidenkin saada DD-vakuudet? Tuleeko ulkomaisien autojen nahkapenkkiä mukana myös DD-vakuus? Ja pienillä toimijoilla, jotka itse hoitavat paperitöitä muiden päivittäisten töidensä lisäksi tässä tulee lisätyötä, kun vakuuksia selvitetään.

Hieman harmillista on, että komissio 33 artikla tietojärjestelmistä kirjoitetaan: ”Komissio perustaa viimeistään 30 päivänä joulukuuta 2024 tietojärjestelmän, johon sisällytetään 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti saataville asetetut asianmukaista huolellisuutta koskevat vakuutukset, ja sen jälkeen ylläpitää sitä.” Jos tosiaan tietojärjestelmä saadaan tuolloin käyttöön, on toimijoilla kiire saada se käyttöön ja tilanteena lienee haasteellinen paikka viranomaisille. Tietojärjestelmän toimivuus on

merkittävä seikka, eli järjestelmän olisi toimittava luotettavasti ja varmasti alusta alkaen virheiden minimoimiseksi ja ketjujen sulavan toimimisen kannalta. Se lienee hyvä, että järjestelmä pyörii TRACES-järjestelmän ympärillä, sillä silloin ei aloiteta aivan nollostakaan ja toiminnot voivat olla ainakin osalle toimijoista entuudestaan tuttuja. TRACES-rekisteröinnistä kannattaisi rummuttaa nyt laajasti toimijoita. TRACES-järjestelmässä olisi hyvä muistaa, että samalla toimijalla voi olla hyvinkin erilaisia toimintoja. Jottei kävisi niin, että jokin toiminto ei toimikaan, koska järjestelmä ei kelpuuta toimijaa toimimaan myös aivan toisenlaisen asian parissa (esim. rehujen tuonti ja teurastus).

Mikäli järjestelmän valmistumisessa kestäisi, vaikutus olisi yleiseurooppalainen, sillä kaikki EU-maat olisivat käsittääksemme mukana. Näin ollen, jos järjestelmän läpivienti ja samalla tarkastusmahdollisuudet olisivat rajalliset EU-maissa, olisiko silloin aiheellista siirtää aikarajaa myöhemmäksi?

Perustellut huolenaiheet (14 §)

Voi olla hyvä, että perusteltuja huolenaiheita voi esittää toimivaltaiselle viranomaiselle, mutta määritelmät ovat tulkinnanvaraisia. 30 päivän reagointiaika perustellun huolenaiheen toimittamisesta lienee riittävä, ainakaan pidemmäksi aikaa ei tarvitsisi venyttää. Olisi hyvä kirjata, että Ruokavirastolla olisi oikeus jättää tutkimatta huolenaiheen ilmoitus, jos aiemmasta toiminnasta ei puutteita ole. Etenkin, jos ilmoituksen jättäjä on toistuvasti sama. Koska toimimme nopeasti pilaantuvien elintarvikkeiden kanssa, jolloin viivytykset vaikuttavat paljon, niin siinä on uhkakuva toiminnan kannalta.

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

On hyvä, että luonnoksessa on avattu, millaisista rikkeistä seuraisi millaisia seuraamuksia toimijoiden oikeusturvan kannalta. Myös joustomahdollisuuksien esiin tuominen luonnokseen on hyvä.

Lukiessa heräsi sellainen kysymys, että tuleeko siitä millaisia seuraamuksia teurastamotoimijalle, jos naudan rekisterikyselyn ja DD-vakuuden tiedot ovat ok kyselyhetkellä, mutta myöhemmin paljastuukin esimerkiksi tulkinnan takia puute (esim. karjasuoja tulkittaisiin metsäkatoa aiheuttavaksi myöhemmin sijaintinsa vuoksi). Eli onko teurastamotoimija markkinoille saattaessaan lihaa siinä tilanteessa missä asemassa? Ja jos tuottaja on saanut viranomaistaholta hyväksyvän päätöksen esim. rakennuskohteen sijainnin suhteen, niin ei kai rakentamista jälkikäteen arvioida rikkeeksi? Kun vähäisistä rikkeistä asetus kehottaa huomioimaan lievemmin, niin onko se lievyyden raja missä?

Tästä pääsemme hävittämiseen (18 §), sillä tuottamiseen on mennyt tuotantopanoksia, joten hävittäminen markkinoilta on toisaalta resurssien tuhlaamista. Tärkeintä olisi, että hävittämiseen johtavia tilanteita pystyttäisiin välttämään alun perin. Väliaikaisen keskeyttämisen aikaraja 72 h helposti pilaantuville tuotteille on kuitenkin pitkä, joten näissä tapauksissa olisi hyvä, että asia selvitettäisiin nopeammin. Ettei viivästys ja erän menetys johtuisi hallinnollisista viivästyksistä. Ja

toisaalta pakastetuotteiden kanssa jälkikäteen tulevat seuraamukset ovat toimijoille riski taloudellisessa mielessä.

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

On hyvä, että lainsäädäntö muistuttaa, että rikkomusepäilyksissä asia olisi tutkivatta ensin perin pohjin ennen rikkomusmaksun määräämistä ja korostaa myös sitä, että puutteen ollessa pieni asiassa pitäisi käyttää harkintaa. Suomen teurastamoyrittäjät ry korostaa, että hallinnollisten seuraamusmaksujen pitäisi tulla vain kaikkein vakavimmissa tapauksissa ja olla viimesijainen keino.

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

Suomen teurastamoyrittäjät ry katsoo, että määräaikaisista sulkemisista julkisissa hankinnoissa pitäisi olla selkeät kriteerit, jotta näihin johtavia tilanteita pystyttäisiin välttämään. Ja ettei toimija joutuisi suljetuksi julkisista hankinnoista ja rahoituksen ulkopuolelle ainoastaan tulkinnan takia. Ja koskeeko julkisen rahoituksen ulkopuolelle jääminen kaikkea julkista rahoitusta, jota yritys saa? Tämä vaikuttaa huolestuttavalta lainsäädännön takautuvuuden vuoksi.

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Toimijoiden olisi päästävä tutustumaan palveluun, jossa DD-vakuutus laaditaan ja tarkastetaan mahdollisimman pian, jotta se tulisi tutuksi ja tuotannonkeskeytyksiä ei tulisi. Tuottajat pitäisi myös saada mahdollisimman nopeasti ja kattavasti opetettua järjestelmän käyttöön.

Muistutamme, että erien hylkäämiset viivästyksien vuoksi ovat nekin resurssien tuhlausta. Tästä tulee lisäkuluja toimijoille ja hallinnolle, ja menoeriä voi olla hankala avata kuluttajille nykyisessä inflaatiossa.

Ja jos tämä kiihdyttää naudankasvattajien vähenemistä, niin onhan tämä isku huoltovarmuudelle. Asetuksen tarkastelu jälkikäteen on siinä mielessä ongelmallinen, koska kaikista asetuksen ehtoista ei ole ollut käsittääksemme tietoa. Esimerkiksi nautojen laidunnus metsäisillä alueilla; ettei sitä vain tulkittaisi metsäkatoa aiheuttavaksi, sillä siihenhän maatalouspolitiikka on tuillaan kannustanut (perinnebiotoopit). Ja toinen suuri huolenaihe on karjasuojien puurakenteiden tulkitseminen metsäkatoa kiihdyttäväksi, sillä täällä pohjoisessa karjasuojia tarvitaan ja voi olla tilanne, että rakennuksien sijoitteluun ei ole paljoa vaihtoehtoja. Hallituksen esityksen perusteluissa on hyviä kommenttejaaudan kasvattajien rakentamistarpeista.

Suomessa rakentamisessa suositaan puurakentamista ja näin ollen pitää olla myös yhdenvertaisuuden nimissä, puurakentaminen mahdollista karjataloudessa. Talousmetsien hoidollisen ja uudistamisen kannalta suotavaa hyödyntää puumateriaali myös karjataloudessa. Ulkomailta tuotavan naudantilhan ja lihavalmisteiden DD-vakuudet tulevat olla yhdenvertaiset suomalaisien DD-vakuuksien kanssa. Tällä tarkoitamme, että tätä asetusta ja sen ehtoja ei voisi kiertää esimerkiksi ulkomaisten DD-vakuutettomien lihojen myynnillä lihajalosteina, mikäli metsäkatoasetuksen noudattamista lähdetään seuraamaan kansallisesti tai EU-tasolla. Näin asia ei ainakaan vaikuta olevan asetusluonnoksessa.

Metsäkadon näkökannalta myös avokadon tuotanto tulisi kategorioida samaan asetukseen. Raivataanhan isoja alueita avokadoviljelmille ja myös avokadoviljelmät käyttävät paljon vettä.

Muita huomioita

Monella maalla oli huoli pienien tilojen elinvoimaisuudesta ja asetuksen taakasta pientilallisille ja pienyrittäjille, kun muistiota lukee. Tämä voisi olla aiheellinen keskustelu myös Suomessa. Takautuva tarkastelu yhdistettynä siihen, että tulkintoja käsittääksemme yhä odotetaan, on suuri haaste toimijoille. Toivomme, tuottajien mahdollisuudet tuottaa eivät romutu tämän asetuksen vuoksi esimerkiksi laiduntamismahdollisuuksien vähenemisen takia.

Lyhyt siirtymäaika jättää vähänlaisesti reagointiaikaa yrityksille ja toimijoille, joten olisi suotavaa, että kansallinen lainsäädäntö ja asetuksen tulkinta ei olisi muuta EU:ta tiukempaa. Koska globaalisti ruokaketju on tällä hetkellä hyvin haavoittuva ja Suomi kuitenkin ruokamarkkinoissa syrjässä, pidämme tärkeänä, että ruokaturva ja omavaraisuus eivät tämän asetuksen vuoksi vaarannu.

Kaarin Knuuttila,

Suomen teurastamoyrittäjät ry puheenjohtaja

Maija Knuuttila,

Suomen teurastamoyrittäjät ry sihteeri